s druge strane pogledajmo što donose prilozi u knjizi:
– »Evropski romantizam i hrvatski narodni preporod« govori, pojednojeno rečeno, o hrvatskom čvojeku »koji začinje, izvodi, bugari i pjeva svoju nu i plemenitu pjesmu i vidi u njoj zalog svog opstanka i širokom zajedu koje obično zovemo čovječanstvom. To veže i skromnu ali zanosnu pjeilirsku uz književnost ostalih evropskih naroda«. (Str. 28)
– tekst o »Mažuraniću klasiku« bit će osvijetljen, uz pomoć Eliotovih vki, novim svjetlom, a pisac predstavljen kao najznačajnija točka na liniji lić — Gundulić — Mažuranić i ako hoćemo, Goran. Istodobno Mažupredstavlja idealan tip pisca, te križište, sjecište tokova dotadašnje hrvatnjiževnosti,
– vrijednost Mažuranićeva spisa »Horvati Mađarom« je u tome »što je rio prvu modernu prozu hrvatsku, prozu čije značenje i domašaj možemo lati danas potpunije nego li se to moglo u času kad je nastala«. (Str. 70)
– kod Mažuranićeva »Pogleda u Bosnu« istaknuta je njegova uloga kao nacije u, nazovimo to, predestetskom stadiju »Smail-age«, ali nije propuni mogućnost konstatacije da »umjetnost nije ništa drugo nego smisao arnost i sposobnost da se taj smisao izrazi«. (Str. 82)
– »Rani Kranjčević« (1883—1887) pokušaj je tumačenja biografskim elema skoka s linije pravaške poezije u sfere astralnog, kosmičkog iskaprekid s diletantizmom i otvaranje putova hrvatskoj poeziji u evropske

u »Stilu Matoševe novelistike«, najopširnijem prilogu knjige, uz mnoovih i značajnih navoda, ostat će kao finalis rada tvrdnja o izvanrednom ju A. G. Matoša za riječ, pogotovo za onu novu koju je izrekao i unutar ke literaturu učinio korak naprijed. Njegova varijanta jest novo, ali i oza onog jezika koji je bio do tada«.
osam tekstova o poeziji Vladimira Vidrića svjedoci su autorovih simpatog pisca, konstatacija autonomije literarnog djela i probuđenja sumnje nstvene estetske stavove, odnosno nužnost zidanja, kod svakog novog novih estetskih kategorija. Iznad svega stoji potreba da se na konkretnaterijalu govori što je umjetnost i u čemu je snaga djela. Tekstovi su, o, paradigmatski primjeri čistog stilističkog pristupa.
kod Cesarčeve »Careve kraljevine« stoji postavka da je djelo zanimljivo nu građenja, po vremenskim relacijama, te po interesantnom jedinstvu inspiracija« — književne i političke«. (Str. 312)
knjiga se završava toplo, emocionalno angažirano, ali i s kritičkim om. pisanom studiiom o najvećem hrvatskom historičaru Antunu Barcu. Barca - pjesnika i Barca - kritika, svijest o nemoći poetskog iskazaožda je najveća pobjeda unutar sebe i afirmacija kritičarskog posla. taj način je, najkraće informativno dano uz citiranje rezimea, složena Ako bismo u njezino tijelo utkali i ostvarenja ranije objavljena (Kovačić, Vojnović), dobili bismo, ako ne u potpunosti, a ono jednim dijelom, nije dano. Iznad svega stoji težnja, vidna i očita tendencija, za otkrićem nosti i zakonitosti razvitka hrvatske književnosti. zaokruženje onoga uma što se naziva literatura hrvatska, te konačno nužna prezentacija venosti tog duha, ako ne uvijek nacionalno obojenog, ali svakako svje-

snog svoje etničke pripadnosti. Time, možemo mirno konstatirati, Ivo Frangeš postepeno napušta kritiku, shvaćenu u širem značenju te riječi, i priklanja se povijesti literature.

Sam autor je u »Napomeni« naglasio da je »metodologija različita« i da »različitost predmeta zahtijeva i različitu obradu«. To je, bez sumnje, točno, samo što je vidno da je skoro kod svakog teksta pitanje stila i stilski pristup prisutan faktor, podređen ili nadređen svejedno, a da su ostali kojeficijenti, rekao bih, varijabilni. Naročito je vidna crta eliotovskog shvaćanja značaja i funkcije tradicije, nužnost posjedovanja svijesti o prošlom i njezino daljnje razvijanje. I ne samo ono. Vidni su tu i biografski, historijski pa ako hoćemo i sociološki elementi. Možda bismo mogli to okarakterizirati onim što je sam autor rekao za Barca »Pristup je dakle eklektičan, u plemenitom smislu riječi . . . « (str. 329), podcrtavši odmah nužnost takvog pristupa u ovim uvjetima, i istodobno, afirmirajući knjigu kao istinski novi stupanj na liniji samog pisca, a uz neznatne ograde (prvenstveno kao viđenje kontinuiteta i zajedničkog tkanja) i u suvremenoj hrvatskoj znanosti o književnosti.

DUŠKO AREŽINA

Književnost, br. 7–8 1968. g.

O SLIKARSTVU VASKA LIPOVCA

(U POVODU IZLOŽBE U IZLOŽBENOM SALONU MATICE HRVATSKE U SPLITU, SVIBNJA 1968.)

Neke su izložbe nizovi poredanih slika, a druge su više od toga — slikarstvo, jedan cjeloviti svijet. Imade pjesama sakupljenih u zbirke, ali i zbirki koje su knjige poezije. Htio bih ovim razlikovanjem naglasiti osnovni dojam: Vasko Lipovac je dokraja izabrao svoj svijet. Njegova je izložba jedna jedina slika.

U tom izboru vidim pravo zrno stvaralačke mudrosti: ograničiti se. To mu još uvijek dopušta da bude znatiželjan koliko treba, da zna koliko hoće i da može koliko mu je dovoljno. Obaviješten je, očito, s lijeva i s desna, iz povijesti i iz suvremenosti, ali je svaki savjet primio u vlastitoj kući.

Vasko je suvremen slikar. Nije doduše od onih koji nose dugo kad se nosi dugo, a kratko kad se nosi kratko. Nije za kratki hir mode. Suvremen je mislima o čovjeku u svojoj slici i rječnikom koji te misli utjelovljuje.

U njegovim slikama - objektima prisutni su mnogi suvremeni materijali, od poliestera, sintetske smole, disperzionih boja, do parafina i dalje, ali je od te prisutnosti važniji način i razlog koji ih dovodi u organizam njegove imaginacije. Lipovac njeguje tjelesnost slike. Tu je boja glatka i hrapava, baršunasta i raspucana, gusta, žitka, prozirna i staklasta, zahukana i blistava; čitav registar starih i prokušanih, novih i pronađenih slikarskih draži. Lipovac se služi bojom i služi boji. Jednom kao znalac koji suvereno određuje, drugi put kao

sladokusac koji pomno priprema završni sjaj, svečanost kristala. Čini se značajno koliko i logično, da su i klasični slikarski postupci u tom načinu Vaskova slikanja dobili nove vrijednosti. Arhaične riječi još jednom su preporođene u suvremenom kontekstu. Plemenite patine i stare lazure ovdje nisu ilustracije i imitacije, nego sočni i potrebni elementi novog, krepkog govora.

Vasko Lipovac ne prepisuje svijet. On ga slika, dakle stvara ga. Slike su svojevrsna preobraženja.

Tu je volumen preobražen u plohu, kretnja u statično, znatiželja u čuđenje i neka banalna boja u dragocjenu materiju slike. Pribadača postaje ogrlica, pukotina bòra, dugme postaje pogled, a neka tanka crta, tanka kao vlas i jedva vidljiva, preobražuje se u odsudnu liniju života. Gubi se prijašnji i stvara novi smisao, pa i sama slika napušta okvir s čavlom na koji je bila obješena, osamostaljuje se i postaje — spomenik. Spomenik je spomen na neki lik, otisak života u vrijeme, napor da se traje.

Vasko oblači žene po svojim slikama u purpure i tirkize, pozlaćuje prostor oko njih, kiti ih ukrasima i od njihove prolaznosti slika njihov spomen lik.

Te krhke i maestitične gospođe u Lipovčevim slikama zapravo su nestvarne i bezimene, neka šutljiva i tragična bića. Zid pred kojim stoje ti začuđeni modeli naslikan je do opipljive realnosti, do opipljive tragike.

Čak i mrlja vlage na zidu rodne kuće nadživjet će naše šarene haljine.

Tu je smisao svih portreta.

Vasko Lipovac je izabrao svoj svijet.

O osobama koje je naslikao ne mogu pisati kritike. Učinio je da ih upoznam i oni su moji prijatelji.

MLADEN PEJAKOVIĆ